

A megszolgált pénz

KABARD NÉPMESE

Volt egyszer egy embernek, egy lusta fia. Az apa látástól vakulásig dolgozott, a fiú meg napkeltéről napszálltáig lustálkodott. Nem is tudta, mi az a munka, nem értett hozzá; azt ette, azt itta, amit készen tettek eléje, olyan ruhákban járt, amit más keze készített. De az apja pénzét sem kímélte: számolatlan költötte.

Megelégelte az apja. Elhatározta, hogy munkára fogja, takarékosagra szoktatja a fiát. Elvitte hát szomszéd aulba, és béresnek adta egy esztendőre egy aranypénzért.

Nem volt ínyére a legénynek a béreskedés, de nem mert ellenszegülni az apjának. A gazdája azonban megtudta, hogy a lusta legény jó módú szülők fia és azt gondolta magában: „Miért dolgoztassam ezt a legényt, úgy, mint a többi béresemet? Biztosan nem azért adták hozzám. Ha agyondolgoztatom, még megharagszik rám az apja!”

És nem fogta munkára a legényt. Jól táplálta, ruházta a fiatal naplopót. Letelt az esztendő, és a gazda kiadta a legénynek az aranypénzt.

Hazatért a legény.

– No, fiú, dolgoztál-e? – kérdezte az apja.

– Dolgoztam.

– Megkaptad-e a béredet?

– Megkaptam.

– Add csak ide!

A legény odaadta az apjának bérét, az aranyat. Az apa fogta a pénzt, még csak meg se nézte, behajította a folyóba. A legény még csak nem is csodálkozott, nem is törődött apja különös tétével. Meg aztán nem is volt az nagy pénz – egy árva arany mindössze.

– No, fiam – mondta ezután az apja –, dolgozz még egy esztendőt!

És elvitte a fiát, egy másik aulba, egy másik gazdához. Ezzel a gazdával is megállapodott, hogy a fia kereken egy esztendeig dolgozik nála, és egy aranypénzt kap a munkájáért.

Akár az első, ez a gazda is azt gondolta: „Maglehet, azért hozta ide ezt a legényt az apja, hogy kipuhatojja, milyen ember vagyok. Nem, nem fogom munkára a legényt, mert még azt mondják, könyörtelen vagyok.” Nem kényszerítette a legényt, hogy dolgozzék, az meg úgy élt, ahogy neki tetszett. De jól tartotta a lustát, szépen is öltöztette.

Amikor az esztendő letelt odaadta neki az aranyat, és útnak eresztette.

Hazament a legény, az apja elé állt.

– No, fiam, dolgoztál-e? – kérdezte az apja.

– Dolgoztam.

– Kaptál-e fizetséget a munkádért?

– Kaptam.

– Add csak ide!

Odaadta a legény az aranyat. Az apja fogta, és ezt is beledobta a folyóba. Rá se ügyelt a fiú, még csak meg se kérdezte, miért dobta az apja a folyóba a pénzt. Látta az apja, hogy nem úgy fordult a dolog, ahogy ő akarta.

A harmadik esztendőben egy messzi aulba vitte a fiát, és béresnek adta.

– Látom – mondta a gazdának –, hogy szegény ember vagy, ezért nem is kérek pénzt a fiam munkájáért. Dolgozzék ingyen!

Sejtette a gazda: oka van, hogy ez a legényt beszegődte hozzá az apja. Már az első napon keményen megdolgoztatta béresét, percnyi pihenőt se engedett neki. Csak este adott ennie, amikor lenyugodott a nap.

Így telt egyik nap a másik után; a gazda már pirkadatkor talpon volt, dolga után látott és felkeltette a bérest is. Fáradhatatlanul dolgozott maga is, és a legényt se hagyta tétlenkedni.

Nehezebbre esett a lusta legénynek a munka: nyögött, sóhajtozott, verejtékezett, de a gazda úgy tett, mintha észre sem venné. Csak azt hajtogatta:

– Ahogy én dolgozom, úgy dolgozz te is! Semmiben se maradj el mögöttem! Ne légy lusta! Ne légy ingyenélő!

Látta a lusta legény, hogy nem tud kibújni a munka alól.

Egy idő múlva úgy beleszokott a munkába, hogy már nógatni se kellett. A gazda azelőtt hajtotta, szidta, most meg még meg is dicsérte néha. Dolgozott a legény egy esztendeig, kérges lett a tenyere, elnyűtte szép ruháját.

Amikor az esztendő letelt, azt mondta a gazda:

– Apád nem kért fizetséget a munkádért, de olyan derekasan dolgoztál, hogy nem bocsáthatlak el üres kézzel. Itt van két arany! Vidd haza!

Hazatért a fiú. Az apja ránézett, csöndesen a bajuszába mosolygott és megkérdezte:

– No, dolgoztál-e, fiam?

– Dolgoztam.

– Aztán jól-e?

– Jól.

– Fizetett a gazda a munkádért?

– Két aranyat adott.

– No, add csak ide!

Odaadta a legény a két aranyat. Az apja fogta, és már meglendítette a karját, hogy a folyóba vesse a pénzt, de a fiú odaugrott hozzá és elkapta a kezét. Az apja ránézett és megkérdezte:

– Miért ijedtél meg olyan nagyon?

A fiú akkor felkiáltott:

– Ne dobd apám a folyóba, ezt a két aranyat! Nehéz munkával szereztem!

Elmosolyodott az apja és azt mondta:

– Látom, fiam, hogy megszolgáltad ezt a pénzt! Amit pedig megszolgált az ember, azt nem szórja hiába! Érted-e most már?

– Értem, apám!

(Fordította: Rab Zsuzsa)